

توسعه امکانات روستاها به کجا رسید

به نام روستا، به کام شهر

عکس: سعید خالصی/شهرود

فاطمه صفری ۹- ۸۰ سالگی از نخستین باری که برای تهیه گزارش تصویری با جمعی از دوستانم قدم به روستای صعب‌العبور پلکانی «سراقلسید» کوه‌رنگ چهارمحال و بختیاری گذاشتم، می‌گذرد. روستایی زیبا با مردمی مهربان و مهمانواز که از بدو ورود به استقبال‌مان آمدند و تا آخرین لحظه بدرقه‌مان کردند. همه جزو بهترین‌ خاطراتم شد، الا وقتی که نصف‌شبی با صدای پدری که در خانه یکی از اهالی را می‌گوید، مواجه شدم. به بیرون از محل استقرارمان آدم و مادری نالان که کودکش را به بغل کشیده بود، دیدم. از بهیاران آن‌جا کمک می‌خواست، شرتی برای کمک‌شدن تب فرزندش و دارویی بسرای بهبودی او درخواست می‌کرد. اما بهیاران هم چیزی نداشتند که به او بدهند تنها جوابی که در پاسخ به پدر و مادر دادند «تمام شده است». من که نظاره‌گرشان بودم با تعجب پرسیدم نداری؟! باز هم پاسخ‌شان همین بود و ادامه دادند تا زمانی که دوباره بهداشت برای‌مان دارو ارسال نکنند، کاری از دست ما برنمی‌آید، خودتان که این مسیر را طی کرده‌اید تنها چند ماه در سسال این مسیر قیابیت رفت‌وآمد دارد. راست هم می‌گفت روستای پلکانی که از هیچ نوع امکاناتی بهره‌مند نبودند، نه بهداشتی، نه رفاهی و نه امکاناتی هیچ‌کام نبود شاید برای همین بود که مردم آن‌جا تکدی‌گری را در استان‌ها و شهرهای مجاور پیشه خود کرده بودند.

قانون چه می‌گوید؟

این وضعیت حاکم بر سراقلسیدی‌ها با مردم دیگر شهرها در قانون فرقی ندارد. به منظور حمایت از حقوق شهروندی به موجب قانون اصل بیستم، همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون قرار دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلام برخوردارند. طبق اصل چهل‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۰ به‌منظور رفع هرگونه تبعیض در استفاده مناطق (استان‌ها و شهرستان‌ها) مختلف کشور از منابع طبیعی و سرمایه‌های ملی، فراهم‌کردن زمینه رشد همه مناطق (استان‌ها و شهرستان‌ها) متناسب با استعدادها و با حفظ رقابت سازنده، توزیع مناسب فعالیت‌های اقتصادی در مناطق (استان‌ها و شهرستان‌ها) مختلف کشور، استفاده بهینه از قابلیت‌ها و مزیت‌های نسبی در راستای نقش منطقه‌ای و بین‌المللی کشور باید ایفای نقش کند. این قوانین درحالی‌درنظر گرفته شده‌اند که در بسیاری از روستاها امکان استفاده از این خدمات وجود ندارد، درچنین حالتی چه باید کرد؟

بهداشت، روستایان

در روستای سراقلسید جایی برای استحمام یا سرویس بهداشتی وجود نداشت و مردم از فقدان امکانات رنج می‌بردند اما اکنون ظاهراً این موضوع رویه‌های متفاوت پیدا کرده، فر، پزشک در گفت‌وگو با «شهرود» بیان کرد: «اگر تا چندی پیش ما شاهد عدم‌امکانات بهداشتی برای روستایان دور افتاده بودیم اما از اردیبهشت سسال گذشته با ایجاد طرح تحول سلامت دیگر در این میان روستایی وجود ندارد که از امکانات پزشکی بی‌نمر مانده باشد، زیرا حتی در دورافتاده‌ترین روستاها و مکان‌های صعب‌العبور

یک‌پرسش چندپاسخ

بین دوراهی ماندن یا رفتن بودم، نه یاری دل‌کنسند و نه تاب ماندن داشتم، از طرفی هم دیگر پس‌اندازی برایم نمانده بود و باید خوابگاه را ترک می‌کردم، انگار امیر دل پری دارد. او که نتوانسته بود برای خود شغلی پیدا کند، کوله‌بار سفر می‌بندد و به دیارش باز می‌گردد. امیر که تا چندی پیش مانند پدرش معلمی را پیشه خود کرده بود، می‌گفت: «اگر کمی امکانات برای روستاهای محروم فراهم شود و به‌طور یکسان همه از امکانات بهره‌مند شوند، هیچ‌کس دوست ندارد همچون من از خانه و کاشانه دل‌کنده و بازگشته، دل پری دارد و انگار حرف‌هایش پاپان نداشت، گفت: «درست است که من در شرایط نابرابر و ناعدالانه‌ای کودک‌کی‌ام را سپری کردم و برای همین دوست‌ندارم فرزندانم همچون من در روستایی دورافتاده بزرگ شوند، گرچه این روزها نسبت به گذشته امکانات بیشتری

وجود دارد اما برای من دیگر رضایت‌بخش نیست.» حمید از دیگر کسانی است که از شرایط نامطلوب زمانه‌اش می‌نالید، او می‌گفت: «هر پیشرفتی که در شهرها اتفاق می‌افتد ما ۱۰سال بعد شاید شاهد آن تغییرات باشیم که دیگر با به کارمان نمی‌آید یا از زمامش گذشته است.» حمید که در یکی از روستاهای کردستان بزرگ‌شده می‌گوید: «در روستاهای کردستان فاصله طبقاتی بیداد می‌کند، یک حالت فئودال رعیتی دارد.»

توسعه روستایی

در چندسسال اخیر و با رشد سریع صنعت و فناوری در جهان و کشور ما عقب‌ماندگی مناطق روستایی بیشتر نمایان شده است. از آن‌جا که روستایان نسبت به شهرنشینان درآمد کمتری دارند، به همین جهت از خدمات اجتماعی کمتری نیز برخوردار می‌شوند. شاید همین امر موجب مهاجرت بسیاری از روستایان شده که خانه و کاشانه را رها کرده و به امید درآمد و موقعیت بهتر به شهرها پناه می‌برند. علت این امر نیز پرکندگی جغرافیایی روستاها، نبود

خدمات رایگان برای آحادملت

| **عبدالصمدخرمشاهی** | حقوقدان |

هر فرد در جامعه‌ای که زندگی می‌کند از حقوقی برخوردار است؛ حقوقی که جامعه ملزم به تأمین آن است؛ حقوقی که منجر به رفاه و هر چه بهتر زیستن افراد جامعه می‌شود که هم از لحاظ کیفی و هم کمی باید مورد توجه قرار گیرد که به آن حقوق شهروندی گفته می‌شود و تعلق به همه افراد جامعه دارد اعم از مرد و زن و کودکان و توان‌خواهان که شامل سالخوردگان و معلولان می‌شود و باید به صورت مساوی و برابر و بدون هیچ تبعیض قومی، نژادی و مذهبی بین همه اقدشار جامعه تقسیم شود. حقوقی که شامل بهداشت و درمان، امنیت اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی می‌شود. هیچ‌کس حق توهین به افراد، قومیت‌ها، فرهنگ‌ها و مذاهب مختلف در جامعه را ندارد؛ امنیت افراد در جامعه باید تأمین شود و هیچ‌کس حق تعرض به افراد ضعیف‌تر جامعه را ندارد. هر شهروند حق انتخاب مسئولان و رجال سیاسی کشور خود را دارد و کسی نمی‌تواند این حق را از مردم سلب کند. بهداشت و درمان باید به صورت رایگان و به بهترین شکل ممکن به شهروندان خدمت‌رسانی کنند. آنچه در حقوق شهروندی آمده تأکیدی است بر حقوقی که در قانون اساسی برای شهروندان ایرانی تعیین شده و در قالب اصول متعدد پیش‌بینی شده است، اصل بهداشت، آموزش رایگان، مسکن، اموررفاهی و... اصول متعدد قانون اساسی پیش‌بینی شده و منشور حقوق شهروندی تأکیدی بر اجرای این حقوق برای شهروندان است. همچنین علاوه‌بر مسائلی که اشاره شد این حقوق برای آحاد مردم ایران اعم از زن و مرد درنظر گرفته شده و لازم‌الاجراست. نباید به این موضوع با دیده سهل‌نگاه کرد و باید مورد توجه مسئولان قرار گیرد، چراکه بی‌توجهی به این موضوع به نوعی تبعیض میان شهروندان است، زیرا در قانون حق استفاده برابر آحاد ملت از امکانات آمده است، به همین جهت دولت موظف است شرایط را به گونه‌ای فراهم کند که همه شهروندان به‌صورت برابر از امکاناتی چون کتابخانه، ورزشگاه، مراکز درمانی و بهداشتی و مکان‌های آموزشی استفاده کنند.

فراموش شدگان بی‌گناه

| **محسن ابراهیم‌پور** | جامعه‌شناس روستایی |

براساس آخرین آمارها ۱۲۶هزار آبادی در کشور وجود دارد که از این تعداد بیش از ۶۵هزار آبادی روستا هستند و بالای ۹۰درصد از محصولات کشاورزی ما از روستاها تأمین می‌شود، به‌خصوص گندم و برنج و ما هنوز که هنوز است روستاها را با کارکرد گذشته داریم اما موضوعی که در این میان حایز اهمیت است طی ۳۰- ۲۰سال گذشته روستاها به‌دست فراموشی سپرده شده‌اند، به عبارتی بعداز منحل شدن سازمان جهاد سازندگی روستاها رها شدند که این رهاشدگی نیاز به یک بازایی تصمیم‌گیری ساختارهای اقتصادی، سیاسی و حتی ساختارهاوزیرنه‌های اجتماعی دارد. به‌عقیده‌بنده‌ما اگر قصد صنعتی شدن کشاورزی همچون ژاپن را داریم باید ابتدا راهکارهای مربوط به آن را دریابیم و سپس در این راستا اقدام کنیم و مانند ژاپن برای هر روستا بنا به قابلیت‌های آن یک محصول خاص را درنظر گرفته و برای آن برنامه‌ریزی کنیم. اگر بتوانیم در توسعه این امر موفق عمل کنیم از لحاظ فرهنگی، اجتماعی و عمرانی مثرم‌تر خواهیم‌بود. موضوعی که در این میان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، حقوق شهروندی است که برای آحاد ملت به‌طور یکسان درنظر گرفته شده است. اگر معیار و مبنای کشور بر آموزه‌ها و اجرای حقوق شهروندی باشد، باید برای همه به صورت یکسان درنظر گرفته شود، به همین جهت باید تعادل جمعیتی و تعادل بر جامعه روستایی نیز حق به‌رهمندشدن از امنیت و رفاه مانند بهداشتی، آموزشی و رفاهی را دارند. به عقیده بنده امکانات اینترنتی و خدمات آموزشی اگر در روستاهای دورافتاده فراهم شود، بسیاری از کسانی که به علت کمبود امکانات و اشتغال مهاجرت کردند روستاهای بی‌شان باز خواهند گشت، زیرا عزت و احترام انسان مقدم بر هر چیزی است و افراد معمولان‌تر به‌هر کاری نمی‌دهند. همچنین باید دانست تنها کشاورزی نباید در مقوله اشتغال قرار بگیرد، زیرا در بسیاری از روستاها امکان زراعت و کشاورزی وجود ندارد که مردمانش از این طریق تأمین معاش کنند. اگر امکانات نوین آموزشی همان‌طور که درنظر گرفته شد می‌تواند به توسعه روستایی کمک بسزایی کند و موجب پایداری روستا شود. اگر ما در این زمینه‌وزارتخانه‌ای داشتیم و تنها مبلغی را برای بهبود وضع معاش روستایان درنظر نمی‌گرفتیم می‌توانستیم در این زمینه موفق‌تر عمل کنیم، زیرا زمانی که پول باشد و امکان بهره‌برداری از آن وجود نداشته باشد بی‌حاصل است.

اشتغال مهم‌ترین عامل توسعه روستایی

| **محمدرضا بادامچی** | عضو کمیسیون اجتماعی |

امروزه کسب و کارهای خانگی تنها منحصr به روستاها نمی‌شود و به‌عنوان راهکاری مهم برای ایجاد اشتغال و درآمد در سراسر جهان محسوب می‌شود. قابلیت انجام این نوع کسب‌وکار در «منزل» سبب ایجاد مزایای بسیاری برای شاغلان آنها می‌شود که ازجمله می‌توان به ایجاد توازن بین مسئولیت خانوادگی زنان و اشتغال آنان، حذف هزینه‌های مربوط به خرید، کرایه و اجاره کارگاه و ایاب‌وذهاب، استفاده از نیروی کار سایر اعضای خانواده و ایجاد زمینه‌های کار خانوادگی، امکان انتقال تجارب از طریق آموزش غیررسمی به شیوه استاد- شاگردی بین اعضای خانواده و... اشاره کرد. توسعه امکانات منحصr به ارگان‌هایی است که به آنها واگذار شده است اما در مورد بهداشت شبکه‌های بهداشتی موظفند عده‌ای را تحت‌تعلیم قرار دهند و با ترتیب دادن خانه‌های بهداشت و حتی توسعه برنامه‌هایی که در گذشته انجام می‌شد، اقدام کنند. در بخش اشتغال که مهم‌ترین بخش توسعه شهری و روستایی محسوب می‌شود باید گفت در این زمینه ما اقدام به تأسیس ستاد مشاغل خانگی کرده‌ایم که ارگان‌هایی که مسئول اشتغال کشور هستند باید در این راستا قدم برداشته و برای توسعه امکانات شهری و روستایی بکوشند که درحال حاضر برای روستایان، ستاد مشاغل خانگی الگوهایی را تعریف کرده تا در روستاها به‌ویژه روستاهای مرزی بنابر ظرفیت‌هایی که در آن‌جا وجود داشته و ریش در فرهنگ ما دارد، مشاغل کوچکی را که وجود دارد آنان را بارور کرده، پرورش داده و با سرمایه‌هایی که در اختیار روستایان قرار می‌دهد، هم اشتغال ایجاد کرده و آن را توسعه داده و هم در بخش‌های مرزی سازوکار بهتری به‌وجود آید. این موضوع برای افرادی که نیازمند کارگاه‌های بزرگ نیستند و به مشاغل کوچک بسنده می‌کنند، بسیار مثرم‌تر خواهد بود و زمانی که این کارگاه‌ها رونق پیداکنند می‌توانیم آنها را توسعه دهیم. این موضوع می‌تواند در بسیاری از موارد موثر واقع شود، زیرا بسیاری از مهاجرت‌ها از روستا به شهر به دلیل عدم اشتغال صورت می‌گیرد. همچنین باید دانست به‌تازگی ۱،۵ میلیارد برای توسعه کشاورزی درنظر گرفته شده است که آموزش این امر برعهده خدمات کشاورزی است اما در زمینه آموزشی باید گفت در شهرها همه امکانات آموزشی فراهم است و دیگر به توسعه در این امر نیاز نداریم، زیرا در راستای آنچه نیاز به توسعه داشته، اقدام کرده‌ایم. وجود مدارس دوره متوسطه و حتی دانشگاه‌ها در روستاها احساس می‌شود، البته این موضوع در برنامه ششم توسعه به‌صورت دقیق عنوان شده و هر امکاناتی را که در روستاها لازم است، درنظررفته شده است، زیرا ما باید روستاها و فرهنگ‌مان را حفظ کنیم که در این راستا نیازمند توسعه امکانات رفاهی، آموزشی بهداشتی هستیم و هر ارگانی وظیفه دارد از امکاناتی که در دست دارد، به توسعه در آن زمینه بپردازد، برای مثال آموزش و پرورش بنابر ظرفیت‌هایی که دارد به توسعه امکانات در آن زمینه بپردازد، مثلا دیجیتالی شدن مدارس که باید تا سسال آینده همه مدارس کشور مورد توجه قرار گرفته که در برنامه ششم توسعه نیز عنوان شده است، همچنین دیگر سازمان‌ها هم برسه‌ای به همین متوال را پیش‌رو دارند.

آیا بهتر نیست برای کاهش مهاجرت در

روستا اقدامی کرد؟ حقوق پایمال شده افراد چه می‌شود؟ توزیع امکانات باید چگونه باشد؟ برای پاسخ به این سوالات با برخی از کارشناسان به گفت‌وگو نشستیم.